

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Baznīcas iela 25, Rīga LV-1010; Tālr.: 67686768; Fakss: 67244074; e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Rīgā

2009.gada 13.novembrī Nr. 1-5/309

**Latvijas Republikas Satversmes tiesas
tiesnesim K.Balodim**
Jura Alunāna ielā 1,
Rīgā, LV-1010

Par Tiesībsarga viedokli lietā Nr.2009-85-01

2009.gada 19.oktobrī Tiesībsargs ir saņēmis Jūsu vēstuli ar lūgumu izteikt viedokli saistībā ar Satversmes tiesā izskatāmo lietu Nr.2009-85-01 „Par Civilprocesa likuma 141.panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk tekstā – „Satversme”) 91. un 92.pantam”.

Civilprocesa likuma 141.pants nosaka:

„(1) Par šā likuma 140.panta trešajā daļā minēto lēmumu un lēmumu, ar kuru noraidīts pieteikums par prasības nodrošināšanu, var iesniegt blakus sūdzību. Šā likuma 140.panta otrajā daļā minētajā gadījumā blakus sūdzību var iesniegt par tiesas lēmumu daļā, ar kuru prasītājam uzdots nodrošināt zaudējumus.

(2) Ja lēmums par prasības nodrošināšanu pieņemts bez lietas dalībnieka klātbūtnes, termiņu sūdzības iesniegšanai skaita no lēmuma izsniegšanas dienas.”

Konstitucionālajā sūdzībā ir apstrīdēta Civilprocesa likuma 141.panta pirmā daļa, kas paredz ierobežojumu pārsūdzēt tiesas lēmumus prasības nodrošinājuma jautājumā. Lieta ir ierosināta saistībā ar AS „TOMPAR HOLDINGS” sūdzību, ka apstrīdētā norma, ciktāl tā neparedz iespēju pārsūdzēt tiesas lēmumu par prasības nodrošināšanu un lēmumu par atteikšanos atcelt prasības nodrošinājumu, aizskar tiesības uz taisnīgu tiesu¹, kā arī pārkāpj pušu procesuālo līdztiesību², jo tikai prasītājam garantē tiesības pārsūdzēt lēmumu, ar kuru noraidīts pieteikums par prasības nodrošināšanu.

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pants un ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām

¹ Satversmē tiesības uz taisnīgu tiesu garantē 92.pants, kas nosaka „ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta saskaņā ar likumu. Nepamatota tiesību aizskārums gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Ikvienam ir tiesības uz advokāta palīdzību”.

² Satversmes 91.pants nosaka, ka „visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas”.

14.pants, raksturojot tiesību uz taisnīgu tiesu saturu, uzsver, ka katram indivīdam, ja tiek noteiktas viņa tiesības un pienākumi civilprocesā, ir tiesības uz to, lai lietu taisnīgi, publiski izskatītu kompetenta, neatkarīga un objektīva tiesa, kas izveidota saskaņā ar likumu.

Satversmes tiesas lietā Nr. Nr.2009-85-01 pieteicēja izvirzītie iebildumi vērsti uz to, ka valsts, nosakot tiesas nolēmuma pārsūdzēšanas regulējumu, faktiski nenodrošina taisnīgumu ievērošanu lietas dalībnieku starpā.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa savā judikatūrā ir norādījusi, ka valstij jānodrošina personas pamattiesību aizsardzība tik efektīvi, cik iespējams³ un tiesības vērsties tiesā nav absolūtas, tādēļ tās var tikt ierobežotas⁴, tomēr valstij, nosakot ierobežojumus, būtu svarīgi ievērot, ka ierobežojumam jābūt noteiktam leģitīmā mērķa sasniegšanai un jābūt samērīgam un nepieciešamam demokrātiskā sabiedrībā.

Aizsargājot citu cilvēku tiesības⁵, ir iespējams noteikt kvalificēto cilvēktiesību ierobežojumu, kas īpaši uzsver un konkretizē šīs ierobežošanas leģitīmo mērķi⁶. Saeimas Juridiskais birojs, skaidrojot Civilprocesa likuma 141.panta grozījumu veikšanas leģitīmo mērķi ir norādījis uz kvalificēto ierobežojuma mērķi – civilprocesa efektivizēšana saistībā ar praksē pastāvošajām problēmām, kad iespēja iesniegt blakus sūdzību tiek izmantota, lai novilcinātu lietas izskatīšanu, un lieta, no tiesas, kura izskata lietu pēc būtības, tiek pārsūtīta tiesai, kas izskata blakus sūdzību. Pie vairākkārtējas lēmuma par prasības nodrošināšanu pārsūdzēšanas, tiesa nespēj uzsākt lietas izskatīšanu pēc būtības, un personas aizskarto interešu aizsardzības mehānisms kļūst neefektīvs.

Jēdziens „taisnīga tiesa” ietver sevī tiesiskai valstij atbilstošu procesu, proti, procesu, kas ir ne tikai taisnīgs, bet arī efektīvs⁷. Lietas dalībniekiem piešķirtās tiesības pierādīt savu taisnību nevar tikt realizētas nerespējot apstākli, ka civillieta ir jāizskata savlaicīgi un lietas dalībniekiem piešķirtās tiesības ir jāizmanto labticīgi.

Civilprocesā, kas atšķiras no administratīvā procesa un kriminālprocesa, ir nostiprināts pušu sacīkstes princips, kas paredz prasītājam un atbildētājam pienākumu pierādīt, ne tikai savas prasības pamatotību, bet arī, lūdzot nodrošināt prasību, iesniegt motivētu pieteikumu, kurā norādīti pierādījumi, ka sprieduma izpilde lietā varētu kļūt apgrūtināta vai neiespējama.

Tiesai ir jānodrošina pusēm vienlīdzīgas tiesības lietas iztiesāšanas laikā, ieskaitot pierādījumu piestādīšanu, tādā veidā, lai viena puse nebūtu nostādīta

³ ECT 1975.gada 21.februāra spriedums lietā „Golder v. United Kingdom”.

⁴ Minētais secinājums attiecināms arī uz Satversmes 92.pantu, neskatoties uz to, ka Satversmes 116.pantā minētās tiesības nav pieminētas.

⁵ Satversmes 116.pantā minētais leģitīmais mērķis, kurš pieļauj ierobežojuma noteikšanu garantētajām cilvēktiesībām.

⁶ Kvalificētā ierobežojuma gadījumā, ierobežojot konkrētās tiesības ar konkrētu mērķi, ierobežojums, kas neatbilst šim mērķim, lai arī pieņemts saskaņā ar likumu, ir antikonstitucionāls//J.Pleps, E.Pastars, I.Plakane „Konstitucionālās tiesības”, LV bibliotēka, Rīga, 709.-710.lpp.

⁷ Eiropas Savienības pamattiesību hartas 47.pantā ir noteikts, ka ikvienam, kura Eiropas Savienības likumos nodrošinātās tiesības un brīvības tikušas pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu pārsūdzību tiesas priekšā, ievērojot nosacījumus. Minētais pants tāpat nosaka, ka ikvienam ir tiesības uz taisnīgu un atklātu lietas savlaicīgu izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā iepriekš ar likumu noteiktā tiesā.

ievērojami sliktākā stāvoklī kā otra puse. Katrai no pusēm ir tiesības panākt otras puses iesniegto paskaidrojumu un piestādīto pierādījumu apstrīdēšanu.

Likumdevējs Civilprocesa likuma 19.nodaļā, liedzot atbildētājam apstrīdēt lēmumu par prasības nodrošināšanu un lēmumu par atteikšanos atcelt prasības nodrošinājumu, ir iekļāvis kompensējošu mehānismu, lai puses savu tiesību un pienākumu realizēšanā līdzsvarotu un nenostādītu nevienlīdzīgā situācijā. Gadījumā, ja tiesa ir noteikusi prasības nodrošinājumu, atbildētājam pastāv iespēja lūgt tiesu aizstāt noteikto prasības nodrošinājuma līdzekli vai atcelt to, ja tas uzlikts nepamatoti (Civilprocesa likuma 140.panta trešā, ceturtā un piektā daļa). Savukārt Civilprocesa likuma 140.panta otrā daļa paredz, ka, apmierinot pieteikumu par prasības nodrošinājumu, tiesnesis var uzdot prasītājam nodrošināt zaudējumus, kas atbildētājam varētu rasties sakarā ar prasības nodrošināšanu, iemaksājot noteiktu naudas summu tiesu izpildītāja depozīta kontā.

Izvērtējot augstāk minēto lietas dalībnieku tiesību aizsardzības mehānismu civilprocesā, jāsecina, ka normatīvais regulējums garantē tiesību uz taisnīgu tiesu ievērošanu un Civilprocesa likuma 141.panta pirmajā daļā noteiktais ierobežojums ir samērīgs un nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā.

Ar cieņu
Tiesībsargs

R.Apsītis